

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER,

FJERDE RÆKKE,

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

DR. PHIL., SOGNEPRÆST.

TREDIE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS UNIV. BOGHANDLER G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1893—95.

Bidrag til fynske Kirkers og Præstekalds Historie.

(Fortsættelse).

VII.

Brænderup Kirkebog.

Under ovenstaaende Titel findes i det st. Kgl. Bibliothek (Thottske Saml. 1424. 4°) et Haandskrift, der dog ingenlunde er nogen Kirkebog i den sædvanlige Betydning af dette Ord, men meget mere en Art Kirkehistorie for det nævnte Sogn. Det er en Afskrift (ved Islænderen Jon Mortensen) af et ældre Manuskript, som neppe mere er i Behold. Afskriften har Langebek formodentlig foranstaltet, i alt Fald findes der nogle Antegnelser deri med hans Haand. — Titelbladet lyder, som følger:

Brenderup Kirkebog begynt til Guds Ære allene aff
egit Hiertis Tilskyndelse aff mig Jesper Lauridtøn,
Sogne-Prest her til Brenderup och Oere Sogner, Anno
1667, ipso die Galli, sive decimo sexto Octobris.

Hør denne Bog mig og mine sande Arffvinger til, og
slet ingen anden, efftersom ieg lod den bekoste, oc paa
Sorøe, mens ieg der var Rector Regiæ Scholæ, indbinde
til enn Brug, det bekræfter jeg

Jesper Lauridtøn,

Brentrup Anno 1677, 19 Octobris, Vice-Prepositus i Vendtz
ipso die natali meo, sed Anno 1624. Herrit. m. m.

(Paa Foden af Titelbladet staar, skrevet med Langebeks Haand:
Communiceret af Slots-Presten Hr. Magister Blok¹⁾. 1752).

---

¹⁾ Den bekendte Personalhistoriker J. C. Bloch, der endte som
Biskop i Ribe.

Bogen begynder med en Indledning, hvori Forf. meddeler, at en fra Dr. Peder Resen under 2 Febr. 1667 udgaaet Opfordring til Præsterne om at indsende historiske Oplysninger om deres Sogne havde været Foranledning for ham til at sysselsætte sig med de kirkehistoriske Minder, der knyttede sig til Brænderup Sogn. I sine Optegnelser gaar han dog langt ud over Sognets Grændser, idet han fra Hvitfeldt, Helvaderus og andre »rivi aperti« har samlet en Del sammen, der aldeles ikke vedkommer hans egentlige Emne og i væsentlig Grad bidrager til at forplumre hans Fremstilling, saa det bliver vanskeligt at fremdrage det, der endnu kan have nogen Betydning af de ordrige Ind- og Udledninger, hvori han har indsvøbt de faktiske Oplysninger om Brænderup Sogn, han har haft til Raadighed. Sognets Præstearkiv indeholdt endnu paa M. Jesper Lauritsens Tid et ikke ganske ringe Antal af Dokumenter, hvoraf flere gik langt tilbage. Havde den gode Mester Jesper givet os gode og nøjagtige Afskrifter af disse, kunde vi uden Savn have skjænket ham næsten hele Resten¹⁾. Nu har han derimod forsøgt en Komposition, som ikke altid er falden heldig ud. Nogle Dokumenter meddeler han dog efter Ordlyden eller i Udtog, saa vidt han har kunnet læse dem, og det er da ogsaa disse Partier af hans Arbejde, der især tildrage sig Opmærksomheden; men jevnlig standser man ved det Spørgsmaal, om M. Jesper har læst rigtig. Skjønt »Brænderup Kirkebog« altsaa just ikke er nogen ren og uplumret Kilde, vilde det dog have været heldigt, om flere Præster paa hin Tid, da meget endnu var i Behold,

¹⁾ Følgende Notits under Aaret 1589 turde dog være af Interesse:
 •Dette Aar Arnoldus Wittfeld (ita ipse auctor scripsit) ex Græco in Latinum transferri curavit beati Patris Macarii Ægyptii Homilias quinquaginta, et postea dono dedit exemplar amico suo perfamiliari Domino Doctori Eschillo Christiano Medico, cui ejusdem libri lectionem commendatam esse vult, ut re ipsa Christianus non saltem nomine esse possit. — Vidi manum ipsam nobilissimi Hvitfeldii, et hinc æstimo pietatem hominis.

som siden er sunket i Tidens Grav, havde gjort sig saa megen Flid, som M. Jesper Lauritsen kjendelig har anvendt, for at redde de Minder fra Fortiden, der vare tilgjængelige for dem.

Inden vi gaa over til Meddelelse af et Uddrag af Optegnelserne, skal her først hidsættes, hvad vi vide om Forfatteren eller Samleren.

Jesper Lauritsen var født i Svenborg d. 19. Okt. 1624. Hans Fader var Smed, hvorfor Sønnen undertiden betegnedes med Tilnavnet Smit (Smetius). Den 23. Juli 1645 blev han fra Odense Gymnasium immatrikuleret ved Universitetet og fik M. Jørgen From til Privatpræceptor. — I »Brenderup Kirkebog« ytrer han ved Omtale af Kommunitetets Stiftelse (1569): »huilchen kongelig Mildhed och Naade ieg och underdanigst haffuer høj Aarsag at berømme, efftersom jeg uværdig, fra Othense Gymnasio priuilegeret, Kosten in Communitate Regia nødt haffuer per biennium, ved de Tider Freden vaar nær ved at sluttes mellom Kron Danmarch och Sverrige Anno 1645, til Aar 1647, [da] Tøjhuset nylig affbrendte, som denne høyskadelige Ildebrand den 19. Februarij i Kiøbenhaffn begyntes Fredagen post Dominicam Septuagesimam, circa 3tiam pomerid. samme Aar«. — Efter at have fuldendt sine Universitetsstudier blev Jesper Lauritsen Lærer for Jørgen Rosenkrantz's Børn. Som saadan tog han i Sept. 1655 Magistergraden ved Sorø Akademi, som Rosenkrantz forestod¹⁾, og Aaret efter blev han Rektor ved Sorø Skole. I »Brenderup Kirkebog« skriver han: »Aldrig jeg Sorø Skole forglemmer, som jeg paa femte Aar haffver hafft saa stor Møye med, huor Velb. Jørgen Rosenkrantz til Kieldgaard, Generosissimi Herois Oligeri Rosencrantzii de Rosenholm filius, min høyərede Fautor et Mecænas ad cineres usque suspiciendus,

---

¹⁾ »Casparus Laurentii Smetius, perillustris atque magnifici Dn. Georgii Rosenkrantzii generosæ soboli a studiis«, kreeredes 9 Sept. 1655 med 5 andre Kandidater til Magister af Decanus M. Albert Mejer.

imidlertid vaer Ober Hoffmester¹⁾«. — 1660 blev han Præst i Brænderup og Ore (ordineret 30. Nov.). Han ægtede først Formandens, M. Matthis Hviids, Enke. Efter hendes Død blev han 25. Juni 1680 gift med Mette Pedersdatter Worm, der var Biskop Kingos Stifdatter. Efter en Tid at have været Viceprovst, blev han 1680 Provst i Vends Herred og var det til sin Død, 10. April 1685. Et Brev skrevet af ham ikke mange Dage før hans Død, til Biskop Kingo, viser de Vanskeligheder, han baade som Provst og Præst havde at kjæmpe med i sin sidste Tid²⁾.

Hvad der i det følgende er sat mellem Anførselstegn, er M. Jesper Lauritsens egne Ord eller Dokumentafskrifter og Uddrag. Undertiden have vi dog maattet forkorte Vidtløftigheden, ligesom meget uvedkommende er udeladt.

»1374, quarto die Pentecostes, gaff en Mand, ved nafn Peper, til Brenderup Prestegaard en Marsell Jord, som er Skoff, Ager och Eng, omnem terram suam et terras sibi a fratribus suis prius scotatas et a sorore, cum agris, pratis et siluis, ob remedium animæ suæ. Propterea unusquisque Sacerdos tenetur orare pro anima ejusdem«.

»Circa idem tempus Bothilda Owesdaatter etiam legavit ad curiam Ecclesie huius Brenderupensis terras ibidem, quas habuit«.

»1380, die beati Barnabæ Apostoli, har en Qvinde ved Naffn Mereth Matthisdaatter, giffuet³⁾ til curiam eiusdem ecclesie, der Woldemarus (Podebusch) vaar Bisp i Fyen, och Dominus Willichinus Sacerdos de Gelsted⁴⁾«.

¹⁾ I samme Hdskr. findes en Tiltale »ad Regiæ Scholæ Sorensis alumnos« i latinske Vers »parieti Scholæ Roschildensis olim inscripti« angaaende et derværende Kristusbillede.

²⁾ Det er trykt i Kirkehist. Saml. 3. R. V, 601 ff.

³⁾ Hvad hun har givet, siges ikke (jvfr. følgende Note).

⁴⁾ I Vends Herreds Provstebog af 1572 (i Odense Bispearkiv) findes følgende Antegnelse under Brænderup: »Findes ett skøde y en gamell Antiphonarij Bog, wdgiffuit aar 1383, lydendes, at en Qvinde widt naffn Mareth Mattisdaater skøtte till Preste gorden nogen Jordt, liggendis paa Brenderop Marck, medt sin tilleggelse, och kallis samme Jordt Bandtz Jordtt«.

»Anno Domini Millesimo ccc^o octogesimo quarto, in die beatorum Martyrum Crispini et Crispiniani, haffuer en Qvinde nomine Gunder Juels, constituta in iudicio Præpositali in Ouby coram Domino Nicolao Sacerdote in Medelfardt, skiødt all hendis Jord, som hun haffde paa Brenderup Marck, ad mensam Sacerdotis, tali conditione, quod habeat memoriam in missis suis pro animabus parentum suorum omni anno cantandis¹⁾. Som nærværende ved Skjødets Udstedelse nævnes: Dominus Philippus, sacerdos plebanus in Brenderup, cum pluribus fide dignis«.

Denne Dn. Philippus er den første Præst i Brænderup, som M. Jesper Lauritsen veed af at sige. »Den anden Prest aff dem, jeg finder, som mig siunis, der haffuer været i Brenderup, er Dominus Laurentius Jacobi, Clericus Ottoniensis, Anno 1431«. Det er den Hr. Laurentz, Præst i Brægendorp, som nævnes i et Brev fra 1440²⁾; og det er aabenbart den samme, om hvem Forf. paa et andet Sted siger:

»Jeg finder, at en Prest i Brenderup Sogn, ved Nafn Her Lauritz Jepsen, Aar 1485, Dominica Judica, haffuer taget et Sognevidne om Prestegaardens Jord mod Peder Jenssens Klage, at den Jord, der ligger til Prestegaarden, haffuer ligget der til i l. Aar och meere for hver Mands Aatale. Samme Prest Her Lauritz haffuer dér paa taget et Tingsvidne, udsted aff Vendtz Herrritzting samme Aar, Tirsdagen nest for S. Jørgens Dag, liudendes iblant andet, at hand fick Prestegaardens Jord aff Kong Erich. Der dette Tings Vidne bleff giffuet, vare disse efterskreffne Prester med: Her Madtz Bang i Asperop, Her Jesper Olssen i Balsleff, Her Mickel Perssen i Wby«.

At denne Hr. Laurits Jepsen ell. Ibsen (som han undertiden kaldes) virkelig har levet 1485, stadfæstes af følgende Kollats, udstedt 1484 af Biskop Karl Rønnoy,

¹⁾ For cantandis har Hdskr. precantibus.

²⁾ Ny kirkehist. Saml. VI, 754.

hvoraf fremgaar, at Hr. Laurits, der da endnu var i Live, havde afstaaet Embedet mod en aarlig Afgift til Hr. Søren Madsen, der atter 1484 byttede med Hr. Jøp Lauritsen. Har Hr. Laurits Jepsen levet 1484, kan han ogsaa have været i Live 1485, og naar han, og ikke den Mand, der faktisk var Præst, erhvervede Tingsvidnet, da var det vel, fordi han som Indehaver af en Del af Embedets Indtægter, havde Interesse af, at disse bevaredes, ligesom han paa Grund af sit lange Kjendskab til Forholdene i Sognet bedst kunde hævde Præstekaldets Ejendomme. — Den omtalte bispelige Kollats lyder saaledes:

»Carolus, Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Ottoniensis, dilecto nobis in Christo filio Domino Jacobo Laurentij, Presbytero nostræ dioceseos, paternum affectum in Domino ac¹⁾ salutem. Tuæ probitatis ac aliorum virtutum merita, quibus erga nos laudabili testimonio comprobaris²⁾, nos sollicitant et inducunt, ut personam tuam gratiæ specialis favore prosequamur. Quapropter ad præsentationem Serenissimæ Principissæ ac potentissimæ Dominæ, Dominæ Christinæ, Dei gracia Daciæ, Norwegiæ, Sclavorum Gottorumque Reginæ, Electæ in Reginam Sveciæ, Ducissæ Slesvicensis ac Holsatiæ, Stormariæ et Ditmarciæ, Comitissæ³⁾ in Oldenborg et Delmenhorst, ac natæ Ducissæ Saxonæ, Ecclesiam parochialem sancti Petri Apostoli in Brenderop nostræ diocesis de jure et de facto pronunc vacantem per liberam resignationem cuiusdam Domini Severini Matthiæ, ultimi et immediati possessoris eiusdem, per viam permutacionis, cum omni nostra plenitudine, quantum cum Deo et jure possumus, tibi in nomine Domini conferimus, teque per annuli nostri impressionem investimus presencialiter ad eandem, curam animarum et administrationem spiritualium et temporalium tibi in animam tuam plenius committentes. Volumus etiam tibi de omnibus et

¹⁾ Afskriften har: ad. ²⁾ Afskr. har: comprobasti. ³⁾ Afskr. har: Ducissæ Ventissæ.

singulis dictæ Ecclesiæ rusticis¹⁾ plebanicis, quocunque censea[n]tur nomine, integraliter respondere et ullum alterum²⁾ quovis modo; Prouiso tamen, quod canonica porcio Domino Laurentio, qui dicto Domino Severino eandem Ecclesiam antea resignauit, juxta resignacionis contractum, quoad vixerit, resignatur. Dominis insuper Sacerdotibus per te [requisitis] . . . . .³⁾ [man]damus . . . . . [quod] te in dictæ Ecclesiæ cuius[cun]que et singulorum [bonorum] suorum corporalem possessionem instituunt. Datum in Castro nostro Ørkill, feria quinta ante festum beatorum Philippi et Jacobi Apostolorum, Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto. Nostro sub Secreto presentibus appenso«.

(Afskriveren bemærker, at kun lidet af det vedhængende Segl var i Bøhold).

Om den Hr. Jep Lauritsen, som fik ovenstaaende Kollats, er ellers intet bekendt. Vi anførte ovenfor Bevis for, at hans Næstformand, Hr. Laurits Jepsen, der fremdeles nød en »portio canonica« af Kaldet, 1485 optraadte som Brænderup Præstegaards Værge. — I et Tingsvidne fra 1541, hvoraf Forf. meddeler et Udtog, omtales det ogsaa, at Hr. Laurits Ibsen (Jepsen) i sin Tid, i 40 Aar og mere, havde boet i Brænderup Præstegaard, som han med Kirken havde faaet i Forlening af Kong Erik⁴⁾, og at ingen i hans Tid havde haft nogen Rettighed over Præstegaardens Skov, uden hvem han tilstedte det.

Da der manglede et Blad i Hdskr., den Gang det i forrige Aarhundrede blev afskrevet, ere Efterretningerne

¹⁾ Mon her ikke skal læses: ruribus? ²⁾ For ullum alterum skal formodentlig læses: nulli alteri. ³⁾ Hul i Afskriften, hvor man maa antage, at der har staaet Navnene paa nogle Nabopræster.

⁴⁾ Heraf fremgaar altsaa, at Brænderup i Middelalderen har været et kongeligt Patronatskald. Med meget andet fynsk Gods lagdes denne Kirke til Dronning Christines Livgeding, hvorfor det var Dronningen, der 1484 gav Hr. Jep Lauritsen Præsentats paa Brænderup Kirke (s. ovf. S. 145).

om Præsterne omkring Aaret 1500 ufuldstændige. Men det ses dog, at der henimod Slutningen af det 15. Aarhundrede har været en Præst ved Navn Hr. Oluf Jensen¹⁾, der var her 1490, da den store Kirkeklokke blev støbt. Ligeledes omtales, at han har levet samtidig med Hr. Anders Perssen, Præst i Aaby, og Hr. Hans Nielsen, Præst i Asperup²⁾. Efter Hr. Oluf fulgte vistnok

Hr. Knud Henriksen, i hvis Tid Grevefejden og Reformationens Indførelse faldt. At han tidligere havde været Skriver paa Nyborg Slot, ses af følgende Brev:

»Vi Hans, met Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konning, Hertug udj Slesvig, Holsten, Stormarn och Dithmerschen, Greffue i Oldenborg och Delmenhorst, helse Eder alle vore kiere vndersaatte, vores och kronens bønder och tienere, som bygge och boendis erre udi Sundsherridt och Sallingherridt, kierligen met Gudt och vor Nade. Kiere Venner, vider, at os Elskelige Her Knud Hinrichsen, vor Scriffuer paa vort Slot Nyborg, haffuer ladet berette och kierdt her for oss, at I icke ville giffue hannem sit Scriffuer Korn, som andre vore och kronens bønder och tienere, som der til Slottet ligge, utgiffue etc. Thi bede vi och biude Eder alle och hver seerdelis, at I hver i sit Sted giffue och fornøye hannem saadan scriffuer korn til gode rede, som de andre voris och kronens bønder och tienere, ther til Slottet ligge, giøre och utgiffue; och lader det ingenlunde. Giffuet paa vort Slot Køpnehaffn, Fredagen nest efter Fastelagens Søndag, Aar effter Gudsbyrd M. D. vndecimo.

Under vort Signet«.

»Kongens Signet staar bag paa Breffuet i rødt Vox, som er saa got som borte. Under breffuet staar vist

¹⁾ Naar han et Sted i nærv. Mnskr. kaldes Oluf Hansen, er det vel en urigtig Oversættelse af Olaus Johannis. Jvfr. Ny kirkehist. Saml. VI, 750 f.

²⁾ Denne Mand forekommer 1504 som Præst i Asperup (s. Ny kirkehist. Saml. VI, 754).

(som mig tyckis) Christiernus Rantzow. — Min enfoldige Mening er, at bemelte Her Knud Henrichsen, som jeg tencker vaar Skriffuer paa Nyborg Slot, haffuer ført dette Breff med sig hid til Stedet, saavel som et andet Diploma, giffuet i Christiani II. 2do regiminis anno, huilcket jeg finder icke i Arrild Hvitfeldt. — — Dette Christiani II. Breff liuder, som følger:

»Vi Christiernus, med Guds Naade Danmarckis, Norgis, Wendis och Gottis Konning, udvaldt Konning til Suerige (etc.) Helse Eder alle sammen vore kiere vndersathe, bønder och menige almue, alle ihuem I tiene eller tilhører, som bygge och boendis ere vdj Nyborig Lehn, Salingherridt, Sundsherrit, Hintzholm, Lolland och Lauend, kierligen med Gud och vor Nade. Kierre venner, som I nu vel hørt haffue, at vi nu haffue hollet vort Brøllup och kongelige Hoff, och ladet krone vor kiere Hosfrue, Høyborne Førstinde Frue Elisabeth, Danmarckis, Norgis, Vendis och Gottis Drottning etc. och haffue dertil schreffuet och bedet mange Herrer och udlende Førster, Os och Danmarckis Rige til ære, och haffue dermed nu giort och haft stor Kost, Tyngge och Besværing, som vort Elskelige Danmarckis Rigis Raad och andre vel seet och fornummet haffue. Da for saadan merkelig Leiligheds Skyld och sammeledis effter en gammel Sedvane, som aff Arilds tid her i Riget verit haffuer, haffuer for^{ne} vort Elskelige Danmarckis Raad tilladt os en muelig Landhielp at mue fange aff den mene mand her i Riget, vdj saa maade at huer fire mend effter et Mandtal, som leggis skal uden ald vild¹⁾, skulle giffue os iiij. Marck Penge, och det [saa] at den rige hielper den fattige, och skal derfor ingen fri være uden en Prestegaard

¹⁾ Rimeligvis har Hr. Knud Henriksen været anvendt til at optage dette Mandtal og indkræve Skatten. Der haves nemlig i Langebeks Diplomatarium et Kongebrev af samme Dag (24 Aug. 1515) til Eske Bille, Lensmand paa Hagenskov, om at Kongens Kapellan, Hr. Knud Marcussen, skulde gjøre Mandtal i Hagenskov Len og oppebære den Landehjælp, Menigmand skulde give.

til huer Kircke, Degnegaard, Kircken och Ridderskaffs Sæde-
 gaarde, Wgedags mænd¹⁾ Gaardsede och Tienere for deris
 Gaarde, som plege af Arildstid fri at være, Kircken och
 gode Mænds gaarde²⁾, desligeste Møller, Gadehuse, Inneste
 Mænd, Hyrder och Stackarle, som icke bruge Ploeg eller
 Harre. Skal och vor Herritsfogit i huert Herrit besørge
 den, som samme Landehielp optager, med Mad, Øll och
 Hestefoder paa mene Almues Kost och Tering [effter] thi
 hand ligger met .iiij. Hester i huert Herridt, baade naar
 hand scriffuer Mandtall, och i midlertid hand samme Lande-
 hielp optager, och skal vor Leensman . . . . .³⁾ offuerlegge,
 saa det skeliigen offuer all Almuen . . . . . oc der-
 met . . . . . icke besvaris i nogen maade. Thi [befale
 och] biude [wi] alle och hver serdelis, at I . . . . . vor
 Embetzmand paa Nyborg, som vi [haffue befalet] samme
 Landehielp aff Eder at oppebære effter Mandtal, uden ald
 Vild, naar hand Eder tilsiger [der om], och fornøyer hannem
 paa voris vegne till gode rede denne Lande hielp, saa
 hand den paa voris vegne visselige til gode rede vdfanger
 inden Sancte Mortens Dag nest kommandes ath alderseneste.
 Vi ville holde Eder alle ved Loug, Skiell och Ret, som en
 Christen Konning bør at giøre. Thi lader Eder alle och
 hver serdelis her vdinnen finde, som gode troo vndersaatter
 bør at giøre. Thet ville vi med Eder alle och hver ser-
 delis gierne forskylle. Och lader det ingenlunde. Giffuet
 paa vort Slot Kiøpenhaffn S^{ti}. Bartholomæi Dag, Aar Christi
 Mdxv. Under vort Zignet«.

»Seglet staar bag paa breffuet, temmelig kiendeligt.
 Ellers findis der och bag paa: Til Nyborg — Niels Bilde«.

Hr. Knud Henrichsen, Sognepræst i Brænderup, fik
 1539, Tirsdag efter Søndag Lætare, et Tingsvidne af Vends
 Herreds Ting, at han ikke bør at holde det Led ved Padde-
 mose mod Kjærby Mænd. Samme Hr. Knud fik 1541,

¹⁾ Afskriften har: mænds. ²⁾ Sic! ³⁾ Hul i Afskriften.

Tirsdag efter S. Laurentii Dag, et Tingsvidne af Vends Herreds Ting om »sit Levneds gode Forhold og om den Skade, Brænderup Præstegaards Skov fik i Grevens Tid, der alle Skove vare opgivne, og at ingen har bevaret sig med samme Skov og Kirkens Ejendom uden de Præster, som have boet i samme Præstegaard, som fornævnte Hr. Knud nu ibor«.

»Saa vijt finder jeg om bem^{te} Hr. Knud Henrichsens tid, om hannem jeg icke ellers haffuer hørt noget; men meget got haffuer ieg hørt aff dennem, her i Herredet boer, om den Præst, som efterfølger¹⁾ ved Nafn Hans Truelssen. Det veed jeg om hans Kald, at Aar 1545, Søndagen nest for S. Andreae Apostoli Dag, paa Brenderup Kirkegaard til Sogne Stefne fremstod Erlig och Velbyrdig Mand Steen Bilde til Kiersgaard och møndtlig adspurde menige Brenderup Sognemend, om de alle endrectelig haffde eligeret och udvald nogle Personer vdi sin Fraverelse til Sogne-Prest udi Brenderup Sogn; dertil suarede menige Sognemend, som tilstede var, met et Mundhoff, at de icke endrectelig haffde udvald nogle [anderledes] end med vilchor, som nogle aff dennem gjorde udj Superintendentens Nærværeise. Item atspurde for^{ne} Sten Bilde, om menige Sognemænd vilde være ved samme Udvellelse eller och ey. Der til suarede menige Brennerup Sognemænd, at de icke andre ville samtycke, end som hand vilde med dennem; mens vaar det hans Villie och Samtycke, da begierte de Her Hans Trogelssen udi Melfar, fordi de kiender Personen och hans gode Ræckte udi all Vendtzheridt, da(!) alle endrectelig samtaate och udvalde, som de oc tilforn gjorde

¹⁾ Denne Forfatter kjender altsaa ikke noget til den Hr. Hans Mortensen, som i A. Samsings Præstelige fra Brænderup nævnes som Hr. Knud Henriksens Efterfølger (Ny kirkehist. Saml. VI, 751). Jvf. Wiberg I, 215, hvor alt, hvad der findes om »Johan Mortensen«, rettelig bør henføres til Hans Trogelsen. Resultatet bliver sikkert, at »Mortensen« er en Fejlæsning for Trogelsen. Hans ell. Johan Mortensen bør altsaa udslettes af Brænderup Præstelige.

udi Melffar med xvij Mend, udsend aff for^{ne} Brønderup Sogn til for^{ne} Her Hans Trogelssen, och udvalde hannem til deres rette Sognepræst, paa Guds Vegne at lære och undervise dennem i Guds Ord, Gud til Ære och dennem til Forbedrelse baade paa Sielsens och Legemens Vegne«.

»Anno 1547, Søndagen nest for Sancti Botulphi Dag, tog Her Hans Troelssen paa Brønderup Kirkegaard et Sogne Vidne, om der haffde været gierdet och hecket tuert offuer Aaen mellem Fyllested March och Brønderup March«.

»Anno 1571 findis Her Hans Truelsens Nafn i Vendtz-Herridtz gammel Proustebog ¹⁾, Aaret der efter reen skreffuen, især och forhandlendes om Brønderup Prestegaards Tiliggelse, huilchen Bog iaar er fornyet (och icke jeg veed, det er skeed siden det samme Aar 1572) efter voris kiere Her Biscops Befaling, ex tenore Juris Canonici Danorum ²⁾ fol. 80 b., eftersom slig Register bescriffuis til den ende, at nogen ey maa her efter røffue fra Kircken, naar hannem saa lyster«.

»Anno 1577 er samme Sogneprestes Nafn sat offuer Skriftestolen i Brønderup Kircke, som sammē Nafn sees der paa endnu udgraffuet«.

»Anno 1580 er Her Hans Truelssen kaldet til Vendtz Herridtzting mod et Tingsvidne om Hvedetienden, Tirsdagen nest efter Søndagen Lætare ³⁾«.

»Anno 1583 leffde Her Hans i den store Pest, der vaar her i Danmark«.

»Anno 1589 findes Her Hans Trugelsøn med hans Karmerche i et Udkast paa en af Brønderup Byes gamle Skraaer oc Bylofve, som siunis hand self hafver udkast och skreffuet«.

¹⁾ Findes endnu i Odense Bispearkiv. — I et af Provsten i Vends Herred 1568 udfærdiget Aktstykk (K. S. 3. R. V, 471) nævnes Hans Troelsen som Præst i Brønderup.

²⁾ Saaledes benævner Forf. Kirkeordinansen.

³⁾ Om denne Sag findes Oplysning i Kirkehist. Saml. 3. R. V, 616.

»Anno 1592 blef Bisp Carls bref, som er dateret Othense Aar 1495, och flere gamle breve om Brenderup Prestegaards Kohaffue lest til Vendtz Herridtzting den 25 Januarij, da den salig Mand uden Tvifl hafver haft trette om samme Prestegaardens Grund«.

»Efter at denne Hr. Hans Trugelssøn hafde været Sognepræst her i Brenderup i trei højlofflige Kongers Tid, døde han i Guds sande Bekiendelse Anno 1595¹⁾. Domini Johannis Trugilli Epitaphium inferius videris²⁾. Aff hans Sønner bleffue de to Præster, Her Peder Hanssen i Sandager udi Bogherridt her i Fyen, och Her Jens Hanssen, Capellan i Medelfart. Hans Døttre bleffue vel forseet och fick hæderlige Præstemænd heromkring³⁾, och en Datter kom til Taule Prestegaard i Eldherridt i Koldinghuus Lehn«.

»Efter Her Hansis Død 1595 bleff H. Madtz Hanssøn Kolding kaldet til Sogneprest til Brenderup Sogn⁴⁾, efter at hand hafde været Hr. Hans Trugelsøns Capellan i ni Aar. Hoc anno diem suum obiit M. Petrus Theocari f. Episcopus Wiburgensis. Samme Aar døde och Her Peder Hanssen i Allese, anno ætatis suæ 47. Hand var Præpositus i Lundeheridt, sacris initiatus anno 1572, 3 Febr. Hauniam missus 1566. Monumentum pie defuncti viri, vitæ indicem, vidi«.

¹⁾ I Ny kirkehist. Saml. VI, 751 siges, at han døde 1596; men nærv. Forf. maa vel staa til troende. Eftermanden tiltraadte dog først 1596 Embedet (Crone, Mester Jakob Madsens Visitatsbog, S. 303).

²⁾ Det findes dog ikke i det forellgende Haandskrift. — Det kunde bemærkes, at i Tillæget til Salmebogen af 1553 findes »En christelig Vise« af en Forfatter, der kaldes Johannes Trugelli (s. Brandt og Helveg, Dansk Psalmedigtn. I, 45). Men om det er den Hans Troelsen, der var Præst i Brenderup, eller den lidt senere Forfatter af Skriftet »Om de hellige Engle« (1593) Jens Truelsen, der tidligere er omtalt i K. S. 3. R. IV, 458 ff., eller mulig en tredje Hans eller Jens Truelsen, maa vi lade uafgjort.

³⁾ Se Wiberg I, 215 under »Johan Mortensen« (thi det er Hr. Hans Troelsens Svigersønner, som der nævnes. Jvfr. Crone, M. Jakob Madsens Visitatsbog, S. 392).

⁴⁾ En Sag denne Præst vedkommende findes meddelt i Kirkehist. Saml. 3. R. V, 613 ff.

»Dette samme Aar vaar her saa haard en Vinter och stor Snee, at heele Landsbyer waare offuerfogen, saa mand Huus i dennem icke kunde kiende. Det gick nesten (lige)-saa forleden Effter-Vinter 1667; det vaar jo en merchelig haard och sneefuld Vinter, som ikke alleene Bonden kommer ihu, men och Øxendriffuerne icke lettelig forglemmer, der in Martio dreff Øxen offuer Isen fra Medelfart. Confer annum 1674, cujus bimestre frigus a 13. Januarij ad 13. Martii nulla unquam deleverit oblivio«.

»Anno 1601 staar M. H. S. — M. J. D. paa et gammelt Pernilde i Prestegaardens Mellem-Stue; det er: Madtz Hanssen och hans Kone Margrete Jørgens Daatter, Her Jørgens Daatter i Roenes. Der hos disse Ord: Fiat misericordia tua, Domine, super nos, sicut speravimus in te. Ex cantico Ambrosii et Augustini ad sidera usque tollendo. Dette kunde ellers henførís til inscriptiones¹⁾«.

»Anno 1605, neste Søndag for Pintzdag, 12 Maji, er i Hr. Matzis Tid skreffvet et Sogne Vidne om Stole Staene i Brenderup Kirche, og samme Aars tal findes paa Prestekonens Stoel i Kirchen, met Her Matzis och hans Kones Nafne; huilchen Stoel bleff flyt ned fra sit Sted, der Kirchen bleff opgifven(!) Ao. 1656, och Stolestaerne blef en Hob forandret, da velb. Jomfru Mette Friis vilde hafve och fick ochsaa fire Stole (to paa hver Side) til Holsegaard, for faa Aar tilforn sammenbygt af tvende Bøndergaarde«.

»Anno 1606, 30. Septembris, forsøgte velb. Niels Skinckel til Gierschoff for hands Tieneris Skyld i Bro denne Deeling och Omliggelse at faa underkiendt«.

»Udi Her Matzis Tid skal uden tvifl være giort et Mageskifte mellem velb. Erich Bilde til Kiersgaard och Presten anlangende nogen Jord, som er kommen fra Brenderup Prestegaard. Sluttis af Landsdommerens, velb. Claus Brochenhusis, Steffning, daterit 1640, 24. Aprilis«.

---

¹⁾ »Inscriptiones« mangler i den foreliggende Afskrift af »Brenderup Kirkebog« (sml. foran, S. 152, Not. 2).

»Anno 1610 hafver bemelte Erick Bilde ladet Her Madtz kalde til Doms Beschriffuelse om Fyllested Møllelam«.

»Anno 1616, 30. Aprilis, et Mageskifte Tingsvidne mellem Her Madtz och Lauritz Kaare i Brenderup«.

»1618. quem dicas ejuleum¹⁾, 24. Febr.²⁾ om Prestegaardens Bygfældighed i hans Tid. Samme Aar 28. Julij er Her Matz och kaldet mod Tingsvidne om en Fiskedam ved en Gaard i Fyllested, emellem Hans Lauritzens Gaard, Prestens Jord och Erik Bildes egen Jord, at den er brugt til Kiersgaard ukiert i 50 Aar«.

»Anno 1620 er kongelig Tilladelse [udstedt], at Ore oc Brenderup schulle betienes af en Prest, Hr. Knud, om hand da leved Hr. Matz ofver«.

(Om de følgende Præster ere de i Hdskr. meddelte Notitser meget ufuldstændige, saa de skulle ikke meddeles her, saa meget mere som nærværende Tidsskrift allerede andensteds indeholder temmelig udførlige Oplysninger om Præsterne i de to forenede Sogne i det 17. Aarhundrede³⁾, hvorom Oplysninger ogsaa findes hos Vedel Simonsen, Bidrag til Kongeborgen Rugaards Historie).

VIII.

Annæktninger af Stenstrup, Lunde, Ollerup og Kirkeby Sogne.

Flere Steder i Landet haves Exempler paa Sognes idelige Omannektering. Dette har saaledes været Tilfældet med de ovennævnte fire Sogne i Sunds Herred, indtil ved

¹⁾ Et Klageaar (paa Grund af Trediveaarskrigens Udbrud).

²⁾ Formodentlig skal her underforstaas: Et Vidne (eller noget lignende).

³⁾ Kongebrevet er meddelt i Ny kirkehist. Saml. VI, 765 (jvfr. K. S. 3 R. V, 617. Vedel Simonsen, Rugaard II, 1, 103).

⁴⁾ Ny kirkehist. Saml. VI. og K. S. 3 R. V. (se Registeret under Brænderup).

Midten af det 17de Aarhundrede den endnu bestaaende Ordning blev indført. Her skal meddeles en Del herhen hørende Breve, idet vi tillige medtage hvad der ellers er os forekommet i Odense Bispearkiv vedrørende disse Sogne¹⁾.

1.

1570, 5. April. •En Copy aff it tings vinde om Lunde prestegaard•.

Hans Mag y Querndroppe, herrits fogit y Sunds herrit, Jens Persen i Hundtofft, Per Jude ibidem oc Chrestofer Hansen y Querndroppe, gjørre vitterligt for alle mett thette mit (!) obne breff, Anno Domini mdlxx^o, onsdagen nest effter søndagen quasi modo geniti, for oss och menige tingsmænd paa Sundsherrits ting skickit vor hederlige mand Her Niels Jull y Kyrckeby, hand bedis om it fult tings vinde, huilket hand fick och lofflig frem ledet ved viij trofaste dannemend, som erre Jens Hansen y Olderoppe, Niels Tomessen y Hundtofte, Per Jensen i Ouby, Jep Jensen ibid., Niels Schriffuer i Olderup, Hans Laurissen y Holmdroppe, Rasmus Nielssen i Ouby, Matts Nielssen y Lunde, huilcke viij trofaste dannemendt der alle endrectelige vindet paa tro och sandingen, att di samme dag soge och hørde, att Hans Jenssen y Lunde hand stodt samme dag inden alle iiij stocke paa for^{ne} ting och haffde lofflig y rette delt och kallit Hans Mattsen y Lunde, Hans Mordsen y Kirckeby, Hans Jull i Olderoppe, Niels Jebesen y Raarudt, Niels Bynou y Dungs Høyrope, Matts Nielsen y Egebierge, Matts Jensen y Dungs Høyrope, Auffue Anderssen i Bobierrig, och adt spurde hand dennem for tings dom, och vor begerendis deris sandhedt att bestaa, huad dennem vitterligt er, och huem som til denne dag haffuer tagit stedsmoll och her-

¹⁾ Vedrørende Stenstrup Sogn kan ogsaa henvises til Rørdam, Historiske Kildeskrifter 2. R. II, 524—5. Danske Kirkelove I, 402. Hist. Tidskrift 4. R. V, 225. 240. 255. 267. f. Angaaende de tre andre Sogne se Kirkehist. Saml. 3. R. VI, 359 ff. Danske Kirkelove I, 178. Hist. Kildeskrifter 2. R. II, 546—7. Danske Mag. 3. R. VI, 134.

lighedt aff Lunde prestegaard. Der til suarit for^{ne} danne-
mendt, adt dett er dennem fuld witterligt, adt den tid
Mester Ølrick¹⁾ hand leffde oc bode vðj Suinborrig, daa
holtt hand en Capelan til Lunde kircke, och Jep Ericksen,
som den tid bode y Lunde prestegard, hand gjorde for^{ne}
Mester Ølrick egter oc arbeide, och ytte hannem sin land-
gille och allen (atten?) suin aff Lunde preste gardtt. Men
den tid Jep Ericksen vor dødt, daa stedde hans søn Erick
Jepsen for^{ne} Lunde preste gardtt aff erlig och welbyrdig
Mandt Franss Brockenhus hans fogit, som den tid haffde
Nyborrigs slott paa Kong^e Matt^s vegne. Der paa badt di
dennem saa sant Gud til hielpe, huer serdelis mett tho
opreckte fingre, och vor for^{ne} Her Niels Jul her imod lofflig
kallit, oc stod samme dag til vedermals ting met for^{ne}
Hans Jensen. Att det saa gick och for y alle maade, som
forskreffuit staar, til huis ydermere windesbyrd, trycke vi
vorre indsegle fornedden dette vort obne breff. Datum
vt supra.

Fyns Bispearkiv, Sunds Herred, 14.

2.

1594. Ansøgning fra Præsten i Kirkeby og Lunde om Fritagelse for
en Kaldet paahvilende Byrde.

Stormectige Herre och wduallde Konning, werdis eders
Kong^e Maitt^{tz} att høre eders fattige vndersaatte for Guds
skyll. Naadige Herre, ieg fattige vnge Mand er min nød
och store besuerring for eders Høygmetighed y saa maade
beklagendis, att ieg aff de Sogner vðj Fyen ved naffn
Kirkeby oc Lunde, liggendis en stor miell fraa Suenborrig,
som ieg wuerdig er Sogneprest til, giffuer siu daler och
thu pund hart korn aarligen til Sognepresten vðj S: Nicolaj
Sogen y Suenborrig, effter som det aff salig oc høglofflig
yhukommelse konning Christian den 3 forordnit [er] ved wel-
byrdig salig Michel Brochenhus, Kong. Maitt^{tz}. lensmand

¹⁾ Af den adelige Slægt Bild, s. Danske Kirkelove I, 172, 178.

til Nyborrig, oc M. Jørgen Jenssøn, den tid Superintendens offuer Fyns Stigt, att de samme Sogner skulle were Annexer til for^{ne} Suenborrigs prest, indtill saa lenge der kunde nogen nermere och beeligere Sogen annexeris hannom til hielp¹⁾, huilckit icke ske kand, fordi der ingen nermere Sogen [er], vden de der er Jus patronatus till: Men saadan affgiftt kand icke for^{ne} begge Sogner taalle, thi de ere ganske ringe, tienden er icke aarligen 20 ørtte korn der aff, oc ieg fattig mand der offuer lider stor nød til min och min fattig hustrues oc børns vnderholdning. Der til met boer ieg y en forfalden prestegaard, oc paa en allfar vey: der er och en kranck korn egn til for^{ne} Sogner, som der er nogensteds y Fynn, besynderlig til det ene er icke wden aarlig (!) iord.

Huorfor ieg fattig Mand vnderdanigst aff eders Kong. Maitt^t. for Guds skyld er begerendis, at for^{ne} Sogneprest vdj Suenborrig maatte vdj andre maade, endten mett eders naadis partt aff endten Sogner²⁾ igen forsees, oc ieg maatte bliffue saadan affgiftt ledige, eller mig maatte naadeligen en aff for^{ne} Eders naadis kircke tiende partt, om ieg³⁾ skall giffue den aarlige affgiftt der aff, benaadis. Huilckit Gud Eders Kong. Maitt^t. belønne vill; hand beuare Eders naade vdj languarende Sundhed oc lycksalig regimente, Amen.

Eders Kong. Maitt^{tz}.

wnderdanigste

Hans Lauritzen

Sogneprest til Kirckeby oc Lunde Sogner.

Orig. i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 38. Under 7. Juni 1594 fritoges Præsten i Kirkeby og Lunde for den nævnte Afgift til Præsten ved S. Nicolai Kirke (Danske Kirkelove II, 522—3). Ovenstaaende udaterede Andragende er altsaa fra 1594.

¹⁾ Brevet, dat. Torsdag efter Paaske (21 April) 1541, findes trykt i Aktstykker udg. af Fyns Stifts litt. Selskab I, 118.

²⁾ Meningen er: med et af Sognenes Kongetiende.

³⁾ Her bør vel tilføjes: end.

3.

1625, 1. Maj. Johan Friis's Gavebrev til Præste- og Degneembedet i Stenstrup.

Jeg Johan Friiss til Øritzløffgaard, Høffuitzmand paa Tranchier Slot, kiendis oc gjør vitterligt, at Jeg udaff min fri villie oc velberaad hu, Gud allermegtigste til ære oc tachsiggelse, haffuer undt oc giffuet, oc nu med dette mit obne breff under oc giffuer til Steenstrup Sogneprest, den som nu er eller kommendis vorder, trei hundrede Rix daler in specie, som schulle staa paa evige Rente, oc giffuis aarligen aff huert hundrede sex Rix daler; huilchen for^{ne} Rente Steenstrup Sogneprest [schal til] sin frembtarff aarligen opbære til tuende Terminer, den første til S. Michels dag, den anden til Paasche, oc giffue derpaa sin Qvitantz. Sammeledis haffuer Jeg undt oc giffuet oc nu med dette mit obne breff under oc giffuer til Steenstrup Sædedegn, den som nu er eller kommendes vorder, to hundrede Rix daler in specie, huilche oc schulle staa paa . . . . oc evig Rente, sex Rixdaler aff huert hundred; huilchen Rente Sognepresten ligemaade schal op bære oc giffue deraff for^{ne} Sædedegn den halfue part, oc ungdommen i Sognet, som hos samme Sædedegn lærer at læse oc schriffue, den anden halfue part til hielp at kiøbe blich oc papier for; huorpaa Sognepresten schal haffue en rigtig fortegnelse; efftersom hand agter at ville forsuare oc haffue en goed Samvittighed. Gioldbreffuet paa for^{ne} fem hundrede daler hoffuitstoel med denne Fundatz schal indlegges i Steenstrup Kirche under Sogneprestens forvaring; och schal Bispen udi Fyens Stiftt en rigtig Copie deraff meddelis. Naar fornøden giøres, at samme hoffuitstoel paa andre steder schal udsettis, da schal Sognepresten i Steenstrup med deris raad oc bistand, som Løgtued eye, udsette dem til visse tolch, med en eller flere goede forloffuere, som hand oc hans Arffuinger ville antsuare oc derforf stande til rette. Herimod schal for^{ne} Sogneprest vere forpligtig aarligen huer Fredag i Steenstrup Kirche baade for

Altered oc udi prædichestolen Guds tjeneste at forrette; Degnen schal i lige maade vere forpligtig ungdommen i Catechismi Lærdom, effter Ordinantzen, oc ellers at læse oc schriffue, fliteligen underviise. Men dersom sligt iche scheede, eller nogen vilde understaa sig samme pendinge til nogen anden brug, end som de aff mig funderit ere, at forvende, eller slet at forryche, da schal det vere mig eller mine Arffuinger fridt fore, samme penge strax ubehindret at igienkalde, oc dennem at tiltale for huis schade som derudi schee kunde. Dog vil Jeg haffue mig sielffuer forbeholden i min liffs tid herudi at forandre, huad mig got siunis, til Guds æris forfremmelse. At dette saa i alle maade fast oc wryggeligen holdis schal, som forschreffuet staar, wigienkaldet aff mig eller mine Arffuinger, haffuer jeg trøgt mit Signete neden for denne Fundatz oc med egen haand underschreffuit, oc venligen ombedet hæderlig oc høylerd Mand Doctor Hans Michelsen, Superintendentem offuer Fyens Stift, oc hæderlig oc vellerd Mand Her Knud Nielsen Krag, Sogneprest til Steenstrup Sogn, med mig til vitterlighed at besegle oc under schriffue. Datum Løgtuedgaard den første Majj, Anno Et tusind sex hundrede fem oc tiuffue.

Att dette er en rigtig Copie aff Originalen, bekiender
Jeg underschreffne

Hans Pedersen L.

Sogneprest til Steenstrup og Lunde
Sogner, m. m.

Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 55.

4.

1631, 21. Febr. Stiftsøvrighedens Erklæring om, hvorledes Præsten i Stenstrup bedst kunde hjælpes.

Henning Walckendorph til Glorup, Kong. May. Befalingsmand paa Othensse gaard, Hans Michelssøn, Superintendent offuer Fyens Stift, giøre vitterligt, at efftersom Kong: May: vor allernaadigste Herres naadigste Missive, dateret Fridrichsbørrig Slot den 29 Decembr. 1630, er oss

tilhørendekommen, formellendis at efftersom Hans Kong: May: er kommen naadigste i forfaring, at Steenstrup Sogen vdi Fyen skal vere meget ringe, saa presten sig der aff icke vel skal kunde vnderholde, da befaler høystbemelte hans Kong: May:, at vi oss med forderligste vnderdanigste skulle erklere, huorledis Steenstrup Sogen bequæmmeligste kand hielpes, oc samme vor vnderdanigste erklering vdi Cantzeliet skulle indskicke. Saa effterdi vi befnde, at ved for^{ne} Stenstrup vdi Sundtzherrit ligge tre andre smaa sogner, nemblig Ollerup et enligt sogen oc Kirckeby med sin annex Lunde, huilcke fire sogner nu haffue 3 prester: Da siunes oss, at naar enten Presten i Kirckeby eller Presten i Stenstrup affgaar, kunde Kirckeby oc Stenstrup, Ollerup oc Lunde bequæmmeligen annexeres oc aff tvende Prester betienes. Dog saa, at den Prest enten i Kirckeby eller Stenstrup, som den anden offuer leffuendes vorder, skulle den affgangnes Hustrue oc Børn med nødtørfftig huswerelse oc vnderholding effter Sognernes vilkor forsørge, efftersom de self indbiurdes, den stund de endnu leffue, kunde offuer ens komme. Och effterdi Kirckeby sogen er størst, och haffuer en passelig god aufflsgaard, men Stenstrup der emod er et lidet sogen oc haffuer en ringe preste-gaard; iligemaade Prestegaarden i Ollerup er god paa afflingen, men den vdi Lunde meget ringe, de siunes gaffnligste oc bequæmmeligste, at Presterne bode den ene i Kirckeby, den anden i Ollerup. Dersom dette icke bliffuer tilforne anordned, da kunde der aff i sin tid trette oc wenighed fororsages, som for nogle faa Aar siden er skeed i Nyborge lehn, der Gisle oc Ryslinge sogner bleffue lagt tilsammen, oc Presten i Ryslinge flytte til det største sogn oc sin beste Aufflsgaardt. At dette, paa Kong: May: vor allernaadigste Herres naadigste behag, er vores vnderdanigste erklering oc betenkende, bekreffte vi med vores signeter oc egne hender. Datum Othense den 21 Februarij 1631.

Udkast med Biskop Hans Michelsens Haand i Fyns Bispe-arkiv, Sunds Hrd. 54. Smst. findes det orig. Kongebrev af 29. Decbr. 1630, der imidlertid fuldstændig er refereret i ovenstaaende Erklæring.

5.

1631. 11. Juni. Stiftsøvrighedens Erklæring angaaende en paatænkt Annexion af Stenstrup og Kirkeby Sogne.

Henning Walchendorph til Glorup, Kong: May: Befalingsmand paa Othensse gaard, Hans Michelssøn, Superintendent offuer Fyens Stift, giøre vitterligt, at efftersom Kong. May. vor allernaadigste Herres naadigste befaling, dateret Friderichsborg Slot den 11 Aprilis 1631, er oss leveret, formeldendes, at efftersom hans Kong: May: nogen tid forleden naadigste haffuer befaledt, at nogen middel skulle betenckes, huorledes Steenstrup Sogens ringhed kunde remedieris, och effter hans Kong: May: naadigste haffuer forfaret, det ved Kirckebyes annexering at kunde skee, oc for got anseet, at huilcken prest den anden offuerleffde, schulle giffue encken en wiss pension; och hans Kong: May: siden vnderdanigst andrages, baade Præsten oc Quinden i Kirckebye at vere aldrene oc ingen smaa børn at haffue; der emod den quinde i Steenstrup at vere en vng quinde med siu børn, en deel smaa, saa det siunes for denne at ville falde besverligt oc mere betenckende end hoss den anden at tage pension, oc lideligere største deelen aff Kirckebyes indkomst til des enckers vnderhold at effterlades: Thi befaler hans Kong: May: naadigste, at vi den leilighed schulle forfare och emod hans Kong: May: os vnderdanigste erklere, saa oc om nogen aff Adel vdi Kirckeby sogen er boendes, paa det vides kand, huilcket for hoffuedsognet bør at actes, saa frembt Stenstrup Sogen Prestens residens skulle ombære etc. Saa haffue wi med forderligste denne vor allernaadigste Herres naadigste befaling vnderdanigste effterkommet, oc forfarer da saa at vere, som det hans Kongl: May: vnderdanigste er andraget, nemblig at Presten i Kirckeby er vel offuer et halffhundrede aar gammel, oc hans quinde end mere bedaget, huilcke haffue try børn wforseete, en Søn i Kiøbenhaffn studerende, som er aff god forhaabning, en Daatter, som er mandvoxen, oc en anden Søn, som haffuer gangen til Schole baade i

Svenborg oc Othensse, men er nu hieme hoss foreldrene oc affecterer et Degnekald, huor hand det lovligen kand bekomme. Men Prestens quinde i Stenstrup er fast yngre oc haffuer 7 børn, blant huilcke det yngste er icke vden 2 aar gammelt. Desligeste haffue vi oc vnderdanig forfaret, at vdi Kirckebye sogn er ingen aff Adel boendes, men i Steenstrup Sogen er et Herresæde, Løghued, huor Johan Friis nu holder huss. Att dette effter Kong: May: vor allernaadigste Herres naadigste befaling er vor vnderdanigste erklæring, bekiende vi med vore signeter vndertrycte oc egne hender vnderschreffne. Datum Othensse den 11 Junij 1631.

Orig. Udkast med Biskop Hans Michelsens Haand i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 54. Smst. findes det orig. Kongebrev af 11. April 1631, der dog er fuldstændig gjengivet i ovenstaaende Erklæring.

Ved Kongebrev af 12. Jan. 1632 adspurgtes Stiftsøvrigheden, om Stenstrup Sogn dog ikke alene kunde underholde sin Præst, »eftersom Vi af adskillige og vigtige Betænkende nødigt ser noget Sogn at betages, mod gammel Sædvane og Herkomme, den høje Belejlighed, som det har af en Præsts Nærværelse i Sognet«. (Danske Kirkelove III, 201). Stiftsøvrighedens Svar har vistnok været benægtende.

6.

1632, 9. April. •Oben breff Stenstrup och Kirckebye sogn anrørendes•.

C. 4tus.

G. A. W. Att efftersom vij naadigst ehrtfare, Stenstrup Sogen at vere saa ringe, at en prest der aff icke kand vnderholdes, da haffuer vij aff synderlig Gunst och Naade bevilgett och tilladt, och nu med dette vortt obne breff bevilger och tillader, att Kirckebye vnder Stenstrup Sogn her effter skall annecteris och aff en Prest betiennis. Forbiudendis etc. Giffvit Odense den 9 Aprilis Anno 1632.

7.

1632, 23. April. •Kierckebye och Stenstrup Sogner i Fyen at maa annecteris, naar ehn aff Præsterne affgaar•.

C. 4tus.

G. A. W. att vy naadigst haffue bevilget och nu her med bevilge, att Kierckebye och Steenstrup Sogner maa her effter, naar en aff Presterne vdj forskreffne Sogner ved Døden affgaar, annecteris och aff en Prest betienis, aff Aarsag att Steenstrup Sogn saa ringe ehr, att en Guds ords tienner der aff icke kand haffue sin nødtøfftig underholding, i Synderlighed om hand med nogett maadeligtt en efterladte Preste Encke skulle komme till hielp. Huorfor, naar ehn aff bemelte Preste ved Døden affgaar, da ville vij naadigst befalett haffue, att Superintendenten udj vort Land Fyen, den som nu er eller her effter komendis vorder, skall till sig tage Prousten och trei aff Presterne udi Herridet, huor for^{ne} Sogner ligger vdj, sampt fire beste mend udj det Sogn, huor Presten er fra død, och giøre en viss genantt, huor aff den efterladte Preste Encke aarligen kand haffue sin vnderholding sin Liffs tid. Ti forbyde vij vorre Fougder, Embidtmend etc. Giffvitt Colding den 23 Aprilis A^o. 1632.

Fynske Registre Nr. 3, Fol. 504.

8.

1633, 21. Oktober. (Kbhvn). Christian IV befaler Lensmand i Nyborg og Fyns Biskop at erklære sig om, hvorledes Stenstrup Kirkes Gjæld til Jørgen Hock i Svenborg for leverede Bygningsmaterialier kunde betales. — Stiftsøvrigheden foreslaar, at de andre fynske Kirker, som havde Forraad, skulde komme Stenstrup Kirke til Hjælp.

Orig. i Odense Bispearkiv, Sunds Hrd. 33. Et andet Kongebrev til samme Mænd angaaende denne Sag (dat. 24 Maj 1634) findes i Fynske Tegn. IV, 283.

9.

1637, 20 November. Om Forbedring af Stenstrup Præstekalds Indtægter.

Wii Christian den Fierde (osv.) Giør alle witterligt, att efftersom wi naadigst haffuer laditt forfare Steenstrup Sogens ringe Leylighed saadan at werre, at en Guds Ords Thiennere sig der aff kummerlig kand vnderholde, endseer at nogen fattig efterlatt Encke nogen Wnderholdning i saadan tilfald schulle nyde kunde: Da haffuer wi naadigst efter adschielige Erkleringer det saaledis at forbedre for gott anseett, nemblig at naar Presten i Kierckeby, som nu leffuer, wed døden affgaar, da schall Presten i Steenstrup och hans Effterkommere niude Kierckeby's Prestegaard; i lige maade skall da Lunde Sogen annexeris til forbemelte Steenstrup, och Kierckeby's sogen, Prestegaard wndtagen, annexeris til Olerup sogen, som for sig sielff haffuer en goed Prestegaard. Forbiudendis alle och en huer her imod, som forschreffuit staar, at hindre eller i nogen maader forfang at giøre, wnder wor Hyllest och Naade. Giffuit paa wor Gaard udi Odense den 20 Nouemb. Anno 1637. Wnder wort Zignedt.

Christian.

Original i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 54.

10.

1645, 1. Marts. Erklæring fra Stiftsøvrigheden angaaende Forholdene i Stenstrup, Olderup, Kirkeby og Lunde Sogne.

Mogens Kaas til Støffringgaardt, Ridder, Danmarchis Riges Raad och Kong. May. Befallingsmand paa Nyborg Slot, Hans Michelson, Superintendent offuer Fyens Stigt, giøre witterligt, at efftersom wi haffue bekommet Kong. May. wor allernaadigste Herris naadigste Befalling, dateret Frederichsborig Slot den 2 Januarij 1645, formeldendis, at huad Sager Presterne til Steenstrup och Olderup Sogner, saauelsom Sognemendene wdj Kirkeby och Lunde Sogner, for Hans Kong. May. wnderdanigste haffue ladet anbringe,

kunde vi aff hoesføyede deris Supplicationer videre erfare: Huorfor det er hans Kong. May. naadigste Befalling, at wi oss med forderligste wdførligen schulle erklere, saa at hans Kong. May. aff woris wnderdanigste erklering ald den Sags Beschaffenhed kand haffue at erfare. Saa haffue wi effter høyst bemeldte Kong. May. naadigste Befalling hosføyede Supplicationer flittigen igiennem læst, och denne sags beschaffenhed med flid erfaredt, och befinde, at Sognepresten i Olderup saa vel som Sognemendene i Kircheby och Olderup Sogner alle wnderdanigst begierer, at dersom Olderup och Kircheby Sogner schal bliffue annexerede, deris Sogneprest da maatte beholde Kircheby Præstegaardt saa vel som Kircheby Sogen, i huilchen mening welb. Falch Giøe, som haffuer de fleste Bønder wdi Kircheby, ochsaa wnderdanigste haffuer supplicered.

Belangende for^{ne} Sogners Wilchor, da haffue wi erfaredt, at Stenstrup er et ringe Kald, haffuer iche Saaland wden til 4 pund i alle marcker och 16^{1/2} les høe. For den schyld er hannem fordom tillagt halffparten aff Kong. May. Tiende til sin Wnderholdning. Breffuedt der paa er dateret Anno 1555. S. Johan Frijs haffuer och funderet 300 Rix daler, huoraff for^{ne} Sogneprest oppebær den aarlige Rendte, men schal der imod giøre en tienniste i Steenstrup Kirche huer Wge. Thu hundrede Rix daler haffuer welbemeldte den salige Mand funderit til en Substitut, effterdi Degnerendten ligger til Suenborg Schole. Welb. Fru Karine Krabbe haffuer och wndt hannem en aff sine Bøndergaarde for Sognens ringhedz schyld, dog alleniste indtil denne forandring med Sognernis Annexering kunde schee.

Olderup Sogen er och et ringe Kald, dog bedre paa Sædland end Steenstrup, thi hand haffuer i alle marche 7 pundeland och nogle schepper, och 23 Les Høe, effter Herredtzbogens formelding. Kircheby och Lunde Sogner ere och tu ringe Sogner, och haffuer aff en Prest hid

indtil weredt betiendt. Men Anno 1637 haffuer S. Johan Friis wnderdanigste forhuerrffvedt Kong. May. naadigste tilladelse, at naar den gamle Prest i Kircheby wed døden affgich, schulde Lunde Sogen annexeris til Steenstrup, och Steenstrup Sogneprest schulle nyde Kircheby Prestegaard; men Kircheby Sogen, Prestegaarden wndtagen, schulle annexeris til Olderup Sogen. Nu haffuer Ollerup Sogneprest sig imod oss saaledis erkleredt, at dersom hand iche maa beholde Kircheby Prestegaardt med Sognet, da er tienden aff Kircheby Sogen saa ringe, at den iche kand stoppe huis omkostning hand schal giøre med Heste och Vogen Aaret igiennem paa den besuerlige Wey emellem begge Sogner; wil derfor heller were fornøyet med det lille Styche Brød, hand haffuer. Der som det bliffuer der wed, er der ingen Sogn der omkring saa nær beliggende, at Kircheby kand dertil annexeris. Derfor siunis oss wnderdanigste, at Steenstrup Sogneprest kand wel were hiulpen med Lunde Sogn, Kircheby Prestegaard foruden, effterdi der er dog en Annex Prestegaard wdj Lunde, aff huilchen Presten hand haffver Landgildet, men Herligheden er til Løgthued, och at Kircheby Prestegaardt kand følge Ollerup Sogneprest. Belangende den Kirche joridt, som den affgangne Prest i Kircheby haffuer fest til sin gaardt, och welb. Falch Giøe formener sig at were berettiget til, derom findis Kong Frederichs den andens, høylofflig ihukommelse, Privilegium, datered Koldinghuus den 20 Augusti 1574, Presterne och Degnene wdj Fyens Stigt naadigste meddælt, at huor nogen Sogneprest eller Sædedegn findis, som ere brøstholdne och haffve ringe Jord at bruge, maa och schulle de, naar nogen Kirche Jorder falder och bliffue leddige, dem for nogen Anden bekomme, nyde, bruge och beholde wden indfestning, for aarlig Affgiff til Kircherne, dog at dermed intet handles imod Recessen, men den i alle maade hermed schal mere wforkrencked. At dette er effter Kong. May. naadigste befalling woris wnderdanigste

erklæring, bekiende wi med woris egne hender wnder-schreffne. Datum Ottensse den 1 Martij 1645.

Mogens Kaas
mpps.

Hans Michelssøn S. F.
Egen handt.

Orig. i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 54. Det i Begyndelsen af Erklæringen paaberaabte Kongebrev findes vedlagt, men det er fuldstændig gjengivet i Erklæringen. Supplicationerne findes derimod ikke. — Jvfr. Hofman, Foundationer X, App. til Fyens Stift, S. 15 ff.

11.

1645, 1 Maj. Om Annexionen af Stenstrup og Lunde, samt af Ollerup og Kirkeby.

Mogens Kaas til Støfring Gaard, Ridder, Danmarchis Riges Raad, befalingsmand paa Nyborg Slot, Hans Michelssøn, Superintendent ofuer Fyens Stigt, giøre vitterligt, at eftersom Kong. May. wor allernaadigste Herres naadigste befaling, dateret Kiøbenhafns Slot den 9. Aprilis 1645, er os til hende kommen, formeldendes, at woris underdanigste erklæring om den Sag emellem Presten i Olderup og Steenstrup er hans Kong. May. underdanigste forelest¹⁾, huorfor hans Kong. May. oss naadigste befaler, at wi effter for^{ne} woris Erklæring det samesteds saaledes schulle anordne, som vi agte det at forsuare och være bekiend. Saa effterdi bemeldte woris wnderdanigste erklæring i denne mening var besluttet, at Steenstrup Sogneprest kunde vel være hiulpen med Lunde Sogn, Kircheby Prestegaard foruden, effterdi der er dog en Annex Prestegaard i Lunde, aff huilcken Presten haffuer Landgildet, men Herligheden er til Løghued; hannem er och fordem tillagt halfparten af Kong. May. tiende i Steenstrup Sogn, och aff S. Johan Friis thre hundrede Rix dalers aarlige Rendte. Och at Kircheby Prestegaard saa vel som Kircheby Sogen kunde følge Olderup Sogneprest:

¹⁾ Paa Grund af den Skade, Christian IV's Syn havde lidt i Slaget paa Kolbergerheide, kunde han ikke selv gjennemlæse de indkomne Sager, men maatte lade sig dem forelæse, ligesom han maatte bruge et Stempel, i Steden for at skrive sit Navn.

Da haffue wi nu effter Kong. May. naadigste befaling det saaledis underdanigste forordnet, at Olderup och Kirckeby Sogn med Kircheby Prestegaard oc dens rette tilleg schal hereffter følge Olderup Sogneprest oc hans effterkommere; oc Steenstrup oc Lunde Sogner schal i lige maade were annexerede, och aff Steenstrup Sogneprest och hans effterkommere betiennis. Til Witterlighed haffue wi trøct vore Signeter her neden for, och med egne hender wnder-schreffwet. Datum Ottensse den 1 May, Anno 1645.

Mogens Kaas
mpp.

Hans Michelssøn S. F.
Egen handt.

Orig. med to Segl i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 54. Paategnit:
Lest inden Sundtzherritztingh dend 25. Apr. 1655.

12.

1679, 24. Januar. (Kjøbenhavn). Christian V overdrager Hr. Niels Juel til Sæbygaard, Ridder, Gehejme- og Etatsraad, General-Admiral-Lieutenant, Vicepræsident i Admiralitetskollegiet og Guvernør over Gulland, Patronatsretten til Lunde, Stenstrup og Kirkeby Kirker i Sunds Herred, samt Rynkeby Kirke i Bjerger Herred, mod at han til Kongen afstaar noget Gods paa Bornholm. — Den 1 Juni 1684 transporterede Niels Juel disse Kirker til sin »kjære Søn«, Etatsraad Niels Krag til Egeskov. (Sunds Hrd. 40).

13.

1688, 16. Juli. Andragende fra Hr. Peder Jespersen, Sognepræst i Stenstrup og Lunde.

Aller Naadigste Arve Konge og Herre!

Af høieste trang og fornødenhed forarsagis ieg at andrage for Eders Kongl. Mayt., hvorledis Kirkebye Præstegaard, som høylovlig ihukommelse Kong Christian den Fierde allernaadigst haver lagt til Stenstrup Sogn for Kaldets ringhed skyld, er formedelst en anordning af Hr. Mogens Kaas og sl. Doct. Hans Michelsen kommet derfra, Præsten til allerstørste skade og afgang i hans lefnets

middel og underholdning. Da, som min sal. Formand haver forsømt det samme i tide at paatale, mueligt og icke gjort for de gode Mænd saa fuldkommen og fornøielig oplysning, som see burde; ieg og siden min ankomst icke haver haft noget vist at holde om, førend ieg nylig er kommen i Stigts Kisten efter de rette original breve; ti er det til Eders Kongl. Mayt. min allerunderdanigste bøn og begiering, Eders Kongl. Mayt. allernaadigst vilde befale Hans Excellence Hr. Stigt Amptmanden og hans Høyærværdighed Biscopen, at de tager Sagen for sig, om de os i mindelighed kunde foreene; hvis icke, da ved en endelig Decision kiænder, hvad derudi ræt og billigt er. Saadan Eders Kong. Mayt. store Naade vilde den gode Gud med et lyksaligt og bestandigt Arve-regimente velsigne.

Min allernaadigste Arve-Kongis

Stenstrup d. 16   allerunderdanigste troe Arve-Undersaat
Jul. 1688.   Peder Jespersen.

Samtidig Kopi i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 54. Smst. findes en kgl. Befaling af 4 August 1688 til Fyns Stiftsøvrighed om at afgive Erklæring angaaende dette Andragende, hvilket ogsaa skete under 28de August s. A. Men den har neppe været gunstig for Stenstrup Præsts Prætension.

14.

1688, 29. December. (Kbhvn.). Christian V stadfæster det Kaldsbrev, Etatsraad Niels Krag til Egeskov havde givet Studiosus Hans Gregersen Hjort paa Stenstrup og Lunde Præstekald, efter at den hidtilværende Præst smst., Hr. Peder Jespersen, var kaldet af Kongen til Hofprædikant og Confessionarius.

Orig. i Odense bispearkiv, Stiftets alm. Breve 268.

15.

1691, 24. Januar. (Kbhvn.). Christian V befaler Biskop Th. Kingo at drage Omsorg for, at de 200 Rdl., som Confessionarius og Hofpræst Dr. Peder Jespersen havde givet til Skolen i Stenstrup, til Gjenoprettelse af det Legat, som

Johan Friis til Ørislev 1 Maj 1625 havde stiftet (se foran S. 158), bleve prioriterede i Løgtved Gaard, saa at Kapitalen for bestandig blev staaende i denne Gaard, og Renten anvendtes til en Skole for Ungdommen i Stenstrup Sogn.

1691, 12. Februar. (Kbhvn.). Etatsraad Niels Krag til Egeskov tilstaar som Ejer af Løgtved Gd. at have modtaget ovennævnte Sum, der skulde forrentes med 6 p. Ct., og Renten aarlig betales til Præsten i Stenstrup. (Sunds Hrd. 23).

16.

1709, 2. Marts. (Kbhvn.). Kongebrev til Stiftamtmand Joachim Pritzbur og Biskop C. R. Muller, med Forespørgsel (foranlediget af Gehejmeraad Niels Krag til Egeskov og Gehejmeraad Waldemar Christoph v. Gabel), om det ikke kunde lade sig gjøre, da Præsten i Olderup og Kirkeby nu var død, at Olderup annecteredes til Egense, og Kirkeby til Kværndrup eller til Stenstrup, for at Præsterne i Egense og Kværndrup kunde blive bedre aflagte, end de hidtil vare.

Orig. i Odense Bispearkiv, Stiftets alm. Breve, 309.

17.

1721, 28. Okt. (Kbhvn.). Bodil Friis sl. Dr. Peder Jespersens giver 2 Gaarde til Stenstrup Præstekald. Blandt Adkomstbrevene paa disse Gaarde findes et, dat. Stenstrup 2. Jan. 1719, hvorved Præsten smst. Hr. Hans Gregersen Hiort tilskjøder sin Svigermoder, Fru Boel sl. Doct. Peiter Jespersens, den ene af de omtalte Gaarde.

Originalerne i Fyns Bispearkiv, Sunds Hrd. 58.

IX.

Præsteembedet paa Strynø.

Øen Stryn hørte oprindelig til Rudkjøbing Sogn; men da det faldt Beboerne besværligt at søge Kirken i denne By, der ligger i 1 Mils Afstand fra Øen, tilstod Biskop Jens Andersen (Beldenak) i Odense dem, at de maatte

have en Kapellan paa Øen, som kunde »sige Messen for dem og gjøre dem anden tro aandelig Tjeneste«. Denne Ordning fik under 12. Juni 1518 Stadfæstelse af Kong Christiern II, begrundet paa, at Øen Stryn tilhørte Kronen, ligesom Rudkjøbing Kirke stod under Kronens Patronat¹). Fra denne Tid af maa man antage, at Øen har haft et Kapel til Gudstjenestens Afholdelse. Indtil videre stod dette dog under Sognepræsten i Rudkjøbing, hvilket fremgaar deraf, at Frederik I under 22. Novbr. 1526 gav Hr. Mads (Andersen) Præsentsats paa Rudkjøbing med Annexet Skrøbelev og et Kapel paa Stryn, da Embedet var blevet ledigt ved den kgl. Sekretær Morten Skinkels Afstaaelse²). Kort efter synes Kapellanen paa Strynø at have faaet større Selvstændighed; thi under 6. Decbr. 1529 fik Hr. Peder Christiernsen kgl. Stadfæstelse paa »Stryn Kirke« paa den Betingelse, at han skulde prædike og lære Guds Ord, det hellige Evangelium, og gjøre Sognemændene den tilbørlige Tjeneste baade inden Kirken og uden, som en god Forstander og Sognepræst bør at gjøre sine Sognefolk³). Det var altsaa en evangelisk Forpligtelse, under hvilken nævnte Præst kom i Embedet, og vi kunne da med Føje betragte ham som Øens første evangeliske Præst. Om han er valgt af Beboerne eller af Sognepræsten i Rudkjøbing, maa vi lade uafgjort.

Naar »Stryn Kirke« udtrykkelig nævnes i dette Brev, maa denne Angivelse sikkert staa til troende frem for senere Beretninger om, at »Ao. 1587, da en liden Kirke paa Landet (Stryn) blev bygt, fik de (Beboerne) kgl. Tilladelse at have deres egen Præst«⁴).

¹) Rørdam, Hist. Kildeskrifter 2. R. II, 542.

²) Frederik I's danske Registranter, udg. af Erslev og Møllerup, S. 121.

³) I det korte Udtog af Brevet, som findes i Fred. I's Registrant (S. 240) siges kun, at »Stadfæstelsen« udstedtes »cum clausulis consuetis«; men fra andre Breve vide vi, hvorledes disse Betingelser paa den Tid lød.

⁴) Anders Samsings Mnskr. om Landsbypræsterne i Fyn (se ndf. S. 177). Hos Trap, Danmark, 2. Udg. IV, 252 gjenfindes denne Efterretning, men med Aarstallet 1589.

I Aaret 1584 tillagde K. Frederik II Præsten paa Strynø fri Ildebrændsel og 10—12 Svins Olden af Skoven paa Thurø¹⁾, og denne Bevilling, der i en senere Tid er gaaet tabt, stadfæstedes af Christian IV ved følgende Brev:

Christian den IV etc. Giøre alle vitterligt, at eftersom hæderlig Mand H. Knud Høyby, Sogneprest paa Stryn, hafver vnderdanigst ladet os tilkiende gifve, hvorledis hand hafver ingen Prestegaard eller Residentz at boe paa, icke heller nogen Ager, Eng eller anden tilbørlig Vnderholdning, vndertagen den Tiende, som hannem der sammesteds tilkommer; vdi ligemaade at hand lider stor brøst for Ildebrand oc icke heller hafver nogen hielp til Aalden til hans egne hiemføde Svin, vnderdanigst begierendis, saadanne hans arme Vilkor oc Leilighed naadigst motte ansees: Daa hafve wi af wor synderlige Gunst oc Naade vnt, bevilgit oc tillat, oc nu med dette wort obne breff vnde, bevilge oc tillade, at for^{ne} H. Knud Høyby maa aarligen her effter bekomme oc lade oppeberge wor oc Cronens part Korn-tienden der sammested, oc den qvit oc fri til hielp til hans vnderholdning hafve, nyde, bruge oc beholde, indtil saa lenge wi anderledis der om tilsigendis vorder. Sammeledis hafve wi bevilget oc samtøckt, for^{ne} H. Knud Høyby aarligen her efter at motte bekomme nogen hielp til hans Ildebrand af wore oc Cronens Skofve paa Torø af Vindfelder oc forne Træer, hvilket hannem af woris Lensmand paa wort Slot Nyborg hos Skoffogeden skal forvisis. Disligeste maa oc skal hand aarligen her effter, naar Olden er, bekomme fri Olden til ti eller tolf Svin paa for^{ne} Torø Skoff, indtil wi vdi ligemaade anderledis der om lader tilsige. Thi forbiude wi wore Fogeder, Embedsmend oc alle andre, for^{ne} H. Knud Høyby herimod paa for^{ne} wor oc Cronens part Korntienden af for^{ne} Stryns Sogn, eftersom for^{vit} staar, at hindre eller vdi nogen Maade forfang at giøre, vnder vor Hyldest og Naade. Saa oc bedendis oc biudendes vor

¹⁾ Hist. Tidsskrift 3. R. I, 343.

Lensmand paa for^{ne} wort Slot Nyborg, den som nu er eller her efter kommendes vorder, at hand forskaffer for^{ne} H. Knud Høyby for^{ne} Ildebrand oc andet, som for^{vit} staar, oc der paa ey heller giøre hannem nogen forhindring eller forfang i nogen Maade. Gifvit paa wort Slot Kiøbenhavn den 20 Maji, Anno 1604. Vnder wort Signet.

Christian ¹).

Strynø, der hørte til Krongodset, blev 1588 af Regeringsraadet bortforlenet til Erik Hardenberg († 1604)²); 1608 havde hans Enke Fru Anne Rønno († 1609) endnu Øen i Forlening³). — Følgende Indberetning, hvormed kan sammenholdes en Synsforretning fra 1664 over Øens Gaarde, der af Rohmann er meddelt i Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. I, 128 f., viser en ejendommelig Form af Sameje, eller vel rettere Samfæste, som fandt Sted ved en hel Del af Øens Gaarde.

Fortegnelse, efter Herritz Proustens begiering udi hans Velærværdigheds Bispens Naffn, huor mange heel och halffue Decimantes udj dette ringe Øboe-Kald findis, ved en huers naffn, som følger:

Heelegaarde paa Stryn.

1. Rasmus Hanssøn Birchefogit besidder en heel gaard, och dyrcher en halff gaards grund derforuden.
2. Jens Rasmussen Tøssing och hans Søn Rasmus Jenssen besidder tillsammen en heel gaard och dyrcher en øde gaards grund derforuden.
3. Gamle Madtz Rasmussen och hans Søn Lauritz Madtzen besidder en heel gaard och dyrcher en halff gaards grund dertill.
4. Rasmus Rasmussen och hans Søn Peder Rasmussen ere tillsammen om en gaard.

¹) Afskrift i Karen Brahes Mnsr. Nr. 283.

²) Erslev, Danmarks Len og Lensmænd i det 16. Aarh., S. 118.

³) Grundtvig, Meddel. fra Rentekammerarchivet 1872, S. 46.

5. Rasmus Pederssen och hans Søn Peder Rasmussen begge tilhaabe om en gaard.
6. Anders Lauritzen och hans broder Jens Lauritzen begge om en gaard.
7. Rasmus Hahn och hans Svoger Lauritz Hendrichssen begge om en gaard.
8. Christen Erichsen och hans Broder Hans Erichsen begge om en gaard.
9. Unge Madtz Rasmussen och hans broder Jeppe Rasmussen begge om en gaard.
10. Knud Christenssen en gaard.
11. Rasmus Strynkalf en gaard.
12. Anders Jachobsøn en gaard [og saaledes fremdeles videre, i alt 22 Helgaarde og 8 Halvgaarde].

Stryn Kalff.

En anden liden Øe, liggende her till Stryns Sogn, och er hart hoes, uden et lidet Vand, som er mellomb, bestaar aff tuende heele gaarde, huilche tuende gaardes Grund nu er deelt udi tree lige deele. Den 1ste deel besiddes och dyrches aff Hendrich Jenssen och hans Søn Jens Hendrichssøn. Den 2den deel aff Madtz Claussøn. Den 3die aff Christen Hanssøn.

Gjør saa disse forbemeldte heele och halfue, byggede och v-bebyggede gaarde udj Stryns Sogn 30 heele gaarde eller Decimantes tilsammen.

NB. Her hoes er at achte, at v-andset disse 30 gaarde udj sognet kaldes vel heele gaarde, saa ere de dog udj herlighed iche saa gode som halfue gaarde udj landene. Thi her er huerchen græsning eller hœbund, schov, torffueschiør, eller noget andet saadant, huor aff bonden den bæste næring schulle haffue med ost och melch, stude och hæste at tillægge, men saadant selff, andre steder til baade, dyre maa kiøbe och betale, huoroffuer de ey heller uden 15^{1/2} schieppe biug aff huer heel gaard til landgilde giffue.

Men saadant er, siden min ankombst her til dette ringe sted (enda først udj denne Krigs begyndelse) udj

schatterne iche bleffuet andseet, huor titt Jeg mine slette Vilchor haffuer tilkiendegiffuet, at Jeg jo lige med andre Præster i de bæste Kald schatt och tyngge har maatt udgiffuet, mig til største ruin och betrych, i den sted mine formænd her paa stedet udj saadanne tilfald med halff schatt, formedelst stedens ringhed, mod andre for dum bleffue schaanede. Begierer hans Velærværdighed min visse indkomst at vijde, da bestaar den alleneste i 2de tinder, den eene Præstetinden, den anden Kongetinden, huer paa 18 tønder och 6 sch. biug. Accidenserne ere saa och smaa, thi sognet er lidet och almuen forarmet. Aff disse tuende tinder maa Jeg baade holde huus och suare till Kongl. schatter. Huilchet Jeg ydmygelig beder mig til schonsel maatte considereris. Jeg forbliffuer igien hans Velærværdigheds stedtze tro forbeder och Tienstschyldigste

Stryns Præstegaard
den 11. August 1677.

Christian Prytz.
Antonijson
past: loci¹⁾.

Præstens Beretning om Embedets Indtægter giver Anledning til at spørge, hvorledes det var muligt for en Mand at leve af disse fattige Indkomster, og deraf svare Skatter og Afgifter, som i hine Tider udskreves efter en stor Maalestok. — Følgende Kongebrev bragte i Øjeblikket neppe megen Forbedring, om det en for senere Tider maaske har været af Betydning.

Vi Christian den femte (osv.) gjøre alle vitterligt, at vi efter Hr. Christen Anthonisøn Prydtz, Sognepræst paa Strynø, hans allerunderdanigste Ansøgning og Begjæring, samt vores Stiftsbefalingsmand over vort Land Fyn, os elsk. Hr. Helmuth Otto von Winterfeld, Friherre til Vintersborg, Herre til Wusterou, Sæbyholm og Jerstrup, Ridder etc. hans herom allerunderdanigst indgivne Erklæring, aller-

---

¹⁾ Orig. i Fyns Bispearkiv, Stiftets alm. Breve Nr. 203.

naadigst have for godt befunden at anordne og bevilge, saasom vi og hermed anordne og bevilge, at Sognefolket udi bemeldte Strynø Sogn maa og skal uden nogen Forevending herefter til bemeldte deres Sogneprest og hans Efterkommere udi Embedet yde og levere udi Kjørven saa vel vores Anpart Korntiende der af Sognet, som af langsommelig Tid Sognepræsten der sammesteds formedelst Kaldets Ringheds Skyld til hans Underholdning allernaadigst er og haver været forundt, som Kirketienden, saa længe han og de¹⁾ den af Kirkens forordnede Forsvar udi Fæste haver. Forbydendes (osv.). Givet paa vort Slot Kjøbenhavn den 27. Februarii A^o. 1686. Under vor Kgl. Haand og Signet.

Christian.

Luxdorff.

Allerunderdanigst efter Begjæring forkyndt for Sognefolket i Strynø Menighed efter Gudstjenestes Forretning Dominica Judica 1686.

Hans Fich,

Uværdig Sognepræst til Bjerby paa Taasing²⁾.

1687, 12. November, udlagde Christian V til Kammerherre Woldemar Christoffer v. Gabell som Afdrag paa et Tilgodehavende hos Staten, hans afd. Fader, Statholder Christoffer v. Gabell, havde haft³⁾, en Del Bøndergods i Fyn samt Jus patronatus, Kirketiender, Kirkegods og Landgilde (»item Herligheden til Præstegaarden og Degneboligerne«) til følgende Kirker i Nyborg Amt: Kullerup, Østerskjærninge, Ollerup, Strynø, Hundstrup, Drejø, Avernakø og Lyø, samt tre Kirker i Sjælland: Undløse i Holbæks Amt, Helsinge og Giørløf i Sæbygaards Amt⁴⁾.

¹⁾ D. e. Efterfølgerne i Embedet.

²⁾ Samtidig Kopi i Fyns Bispearkiv, Salling Hrd. 55.

³⁾ Jfr. Ny kirkehist. Saml. V, 643.

⁴⁾ Fyns Bispearkiv, Salling Hrd. 21.

Sluttelig skal den Liste over Præsterne paa Strynø anføres, som findes i Anders Samsings Mnskr. om Landsbypræsterne i Fyn¹⁾:

Strynøe,

anslagen for 118 Td. [Hartkorn], Decim. 29^{1/2}.

Hørte forud til Rudkiøbing paa Langeland, men som de var befluden med Søe og Saltvand, og ey kunde komme stedse til deris Sognekirche, tilloed værdige Fader, Biskoppen i Fyen dem, at have en ung Capellan paa Øen, som kunde sige Messe for dem og giøre dem anden aandelig Tienniste, hvorpaa de erhvervede C. 2. Confirmation, dat. Kiøbenhavn Slot Løverdagen nest efter Barnabæ Apostels Dag, 1518.

A^o. 1587 da en liden Kirche paa Landet blef bygt, fih de Kongel. Tilladelse at have deres egen Præst.

Pastores.

Hr. Jens Hansøn, levede 1588²⁾.

Hr. Michel Hansøn.

Hr. Knud Jacobsøn Høybye, levede 1604, fih Kongetienden tillagt og frie Ildebrand af K. Skove. † in Aug. 1635.

Hr. Henrich Nielsen, æt. 31. ord. til Capellan d. 17 Aug. 1634³⁾. Han døde in Jan. 1635.

Hr. Christian Holgersøn, ord. til Capellan 1635, d. 5 Apr. æt. 29. Hand var Holger Klochers Søn af Suenborg, fih sin Formands Datter.

¹⁾ Se K. S. 4. R. II, 589 f. Det bemærkes, at Kapellanerne ere anførte i Række med Sognepræsterne.

²⁾ Senere er tilføjet: 1576. Aarstallet 1588 stammer fra M. Jakob Madsens Visitatsbog, hvor denne Præst nævnes (Crones Udgave, S. 196). Wiberg, hvis Efterretninger om de ældre Præster paa Strynø forøvrigt ere mangelfulde, nævner en tidligere Præst: Hr. Hans Skindkjøl.

³⁾ I Biskop Hans Michelsens Dagbog findes under 20. Juni 1634 følgende Notits: •Litteras accepi ex Strynø de eventu vocationis Henrici Brendkil, cui svasi, ut conditionem acciperet• (Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. VII, 71. 75).

Hr. Thomas Pedersøn Slagter, ord. 1663, d. 3 Maj. æt. 29. Peder Castensen Slagters Søn i Suenborg, dømt fra Embedet 1674 for hans liderlige Lefnet. Kom siden til Branderslef Kald i Lolland, hvorfra han atter blev removed, og døde siden Hafniæ.

Hr. Christian Antonisøn Preütz, ord. 1674, d. 4 Maj. Kaldet herfra til Longelse og Fuglsbølle Meenigheder paa Langeland 1690. hvor hand døde 1717.

Hr. Jørgen Clausøn, tilforn Capellan ved vor Frue Kirche i Odense, voceret til Stryn 1690. Hans Sønner var: 1. M. Jens Groot, Præst i Lolland, hafde een af M. Didrich Grubbes og Anne Lisb. Vinds Døttre; de druchnede begge imellem Vordingborg og Falster. 2. M. Helmuth Otto Sebbelov, først Rector, siden Sognepræst til Herlufsholm, og der døde 1752.

Hr. Jens Hansøn Basse, fød i Synder Næraae af fattige Folch, depon. 1709, blef Capellan 1723 og derefter Sognepræst.

Hr. Jørgen Saabye, confirm. d. 20 Febr. 1739, hafde været Capellan i Norge. Hr. Niels Saabyes Søn af Tistrup i Jydland. Hafde Superintendent Hr. Hans Egedes Datter.
